

Tài liệu của triều đình nhà Minh liệt kê quần đảo Điếu Ngư như là tài sản quý báu của hoàng đế Trung Hoa.

Tàu tuần duyên Nhảy t B (trên) chặn tàu hải giám Trung Quốc tiến vào vùng quần đảo Senkaku/Điếu Ngư, biển Hoa Đông, 24/09/2012 REUTERS

Cuộc khả năng hoả công Senkaku/Điếu Ngư ở biển Hoa Đông tác động ra sao đến chi phí n l c c tái cân bằng l c l c c a M ở châu Á-Thái Bình Dương ?

Trên đây là nội dung chính bài viết của chuyên gia Carlyle A. Thayer, giáo sư danh dự ở Học viện New South Wales, Học viện Quốc phòng Úc, Canberra, đăng trên trang web của Học viện Hải quân Mỹ, (U.S. Naval Institute - <http://www.usni.org>) ngày 16/10/2012.

Bài mang tựa: « Tranh chấp quần đảo Senkaku: Rồi rồi rồi chính sách tái cân bằng lực lượng của Mỹ ở châu Á-Thái Bình Dương ? ».

Trong tháng Chín, một cuộc khảo sát nghiêm túc đã xảy ra trong quan hệ giữa Trung Quốc và Nhật Bản liên quan đến việc tranh chấp 5 hòn đảo không có người ở và 3 bãi đá hoang vắng, cách Đài Loan 120 hải lý về phía đông bắc, cách Okinawa 200 hải lý về phía nam và cách Trung Quốc 200 hải lý về phía đông.

Thông thường, các hòn đảo và bãi đá này được biết đến với tên gọi quần đảo Senkaku theo tiếng Nhật và Điếu Ngư theo tiếng Hoa. Nhật Bản, Trung Quốc và Đài Loan, mỗi bên đều tuyên bố có chủ quyền đối với quần đảo Senkaku/Điếu Ngư.

Bối cảnh lịch sử

Nhật Bản đã giành được quần đảo Senkaku năm 1895 sau khi đánh bại Trung Quốc trong cuộc Chiến tranh Trung-Nhật lần thứ nhất.

Theo Hiệp ước Shimonoseki, Trung Quốc chuyển giao chủ quyền Đài Loan và quần đảo Senkaku cho Nhật Bản. Quần đảo Senkaku được đặt dưới sự kiểm soát của Mỹ khi Hoa Kỳ chiếm đóng Nhật Bản và Okinawa năm 1945 vào lúc kết thúc Chiến tranh Thế giới lần thứ hai. Năm 1972, Mỹ trao trả Okinawa và Senkaku cho Nhật Bản. Quần đảo Senkaku hiện nay nằm trong sự quản lý của thành phố Okinawa.

Năm 1969, một cuộc điều tra được tiến hành để xác định vị trí của các đảo và bãi đá xung quanh quần đảo Senkaku. Theo các nguồn tin Nhật Bản, việc phát hiện nguồn nhiên liệu là một xúc tác thúc đẩy Trung Quốc đòi hỏi chủ quyền đối với quần đảo Điếu Ngư.

Đòi hỏi chủ quyền của Đài Loan và Trung Quốc dựa trên những tài liệu của triều đình nhà Minh liệt kê quần đảo Điếu Ngư như là tài sản quý báu của hoàng đế Trung Hoa.

Vào tháng Chín 1972, Trung Quốc và Nhật Bản bình thường hóa quan hệ ngoại giao. Sáu năm sau, hai bên ký hiệp ước song phương về đánh cá và đặt đường biên giới biển chung cho các thềm lục địa ngoài khơi. Năm 2008, Trung Quốc và Nhật Bản thỏa thuận cùng nhau thăm dò dầu khí ngoài khơi Senkaku, nhưng vẫn bên này chủ trương đòi quyền chủ quyền.

Quần đảo Senkaku trở thành nơi va chạm giữa Trung Quốc và Nhật Bản vào tháng Chín 2010 khi thuyền đánh cá Trung Quốc cố ý đâm vào tàu tuần duyên Nhật Bản ở vùng biển ngoài khơi Senkaku. Trước đó, mỗi khi các艘 tàu cá xảy ra, Nhật Bản trục xuất ngư dân vi phạm về Trung Quốc. Trong trường hợp này, Nhật Bản bắt giữ viên thuyền đánh cá Trung Quốc. Trung Quốc coi việc bắt giữ này là một sự vi phạm thỏa thuận song phương năm 1978; việc bắt giữ viên thuyền đánh cá trở thành một sự cố ngoại giao nghiêm trọng. Khi Trung Quốc đình chỉ trục xuất thuyền viên sang Nhật Bản, chính phủ Nhật Bản đã lùi bước và thả viên thủy thủ Trung Quốc.

Các diễn biến chính của cuộc khủng hoảng

Trong số năm hòn đảo thuộc quần đảo Senkaku, thì hòn đảo thu nhỏ nhất, còn hòn đảo lớn nhất thuộc sở hữu của chính phủ Nhật Bản. Vào tháng Tám 2012, Shintaro Ishihara, thị trưởng Tokyo, người có tư tưởng dân tộc chủ nghĩa, thông báo là ông ta muốn mua và phát triển quần đảo Senkaku nhằm bảo vệ chủ quyền của Nhật Bản ở đây. Thị trưởng Tokyo đã lập một quỹ nhằm huy động các khoản ngân hàng tài chính từ nhân dân phía công chúng Nhật Bản.

Từ giữa tháng Tám cho đến giữa tháng Chín, tranh chấp về quần đảo Senkaku đã trở thành một cuộc khủng hoảng ngoại giao giữa hai nước, với diễn biến đan xen, chông chéo lên nhau.

Trước hết là thông báo của thị trưởng Yoshihiko Noda với tháng Bảy rằng chính phủ Nhật Bản sẽ mua các hòn đảo của tư nhân nhằm bảo đảm là chính phủ trung lập, chứ không phải thị trưởng Tokyo, thực hiện quy định kiểm soát và quan hệ với Trung Quốc.

Vào ngày 6 tháng Chín, có thông báo là chính phủ Nhật Bản đã đặt đường biên giới biển mua lại ba hòn đảo của tư nhân với số tiền 30 triệu đô la. Đưa xoa dịu phần lớn của Trung

Quốc, chính phủ Nhật Bản thông báo là họ sẽ tăng cường sự hiện diện của các tàu tuần duyên trong vùng biển xung quanh quần đảo Senkaku nhằm ngăn ngừa các công dân tại Nhật Bản, Trung Quốc hoặc Đài Loan đến biển tình trên quần đảo này. Ngoài ra, theo thông tin Nhật Bản còn đề nghị với đối tượng của Ngoại trưởng Koishiro Gemba, rằng sẽ không có bất kỳ một hoạt động xây dựng mới nào trên quần đảo Senkaku và chỉ có những sự chia sẻ thiêu đất với các sự hiện có đó.

Điểm biển thì hai liên quan đến việc căng thẳng giữa Hàn Quốc và Nhật Bản tái bùng phát trùng hợp với thời điểm căng thẳng giữa Trung Quốc và Nhật Bản. Ngày 10 tháng Tám, theo thông tin Hàn Quốc Lee Myung-bak đi thăm đảo Dokdo ở biển Nhật Bản. Nhật Bản tuyên bố có chủ quyền đối với hòn đảo này mà họ gọi là Takeshima và triệu hồi sứ của mình ở Seoul với việc đề nghị. Căng thẳng bùng lên ngày 19 tháng Tám khi 30 người Hàn Quốc lập một cột mốc đài cao 1,2 mét trên hòn đảo này, có ghi hàng chữ : « Đảo Dokdo, Công hòa Hàn Quốc ».

Điểm biển thì ba bao gồm hoạt động của các công dân thuộc những đang đòi hỏi chủ quyền. Ngày 15 tháng Tám, 14 nhà hoạt động Trung Quốc từ Hàng Kông đã đi thuyền ra Senkaku, đổ bộ lên một hòn đảo ở quần đảo này và cắm cờ Trung Quốc. Họ đã bị chính quyền Nhật Bản bắt giữ và trục xuất ngay lập tức. Bốn ngày sau, khoảng 150 người có theo thông tin dân tộc chủ nghĩa Nhật Bản từ Okinawa ra Senkaku. Những người này đã nhảy ra khỏi thuyền, bơi vào đảo và cắm cờ Nhật Bản.

Điểm biển thì là sự bùng nổ các cuộc biểu tình bài Nhật tại Trung Quốc nhằm phản đối việc mua ba hòn đảo. Cuộc biểu tình bài Nhật đầu tiên xảy ra sau khi có thông báo của theo thông tin Noda (việc mua các hòn đảo). Các cuộc biểu tình bạo động bài Nhật xảy ra sau khi các phần tử dân tộc chủ nghĩa Nhật Bản lên cắm cờ (ở Senkaku) ngày 19 tháng Tám. Xe hơi và cửa hàng của Nhật Bản tại Trung Quốc bị tàn công.

Tình cảm dân tộc chủ nghĩa tại Trung Quốc lại càng bùng lên mạnh mẽ khi truyền thông Nhật Bản thông tin trình chi tiết về chính phủ trung ương mua ba hòn đảo ở Senkaku, một tuần trước ngày kỷ niệm lần thứ 81 Sự cố Mãn Châu Lý (còn gọi là Sự cố Mukden), đánh dấu sự khởi đầu của xâm lăng của quân đội Nhật Hoàng vào phía bắc Trung Quốc. Trong khi tuần ngày 15 tháng Chín, những cuộc biểu tình bài Nhật đã diễn ra ở 85 thành phố, bao gồm cả Bắc Kinh, nơi mà đám đông biểu tình trước sự quán Nhật Bản.

Những phần tử dân tộc chủ nghĩa Trung Quốc đã đốt các công ty của Nhật Bản hoặc các chi

ngành Nhật phải đóng cửa sổ. Trong suốt giai đoạn này, truyền thông Trung Quốc miêu tả hành động của Nhật Bản như là một sự quấy nhiễu hòa bình pháp lãnh thổ Trung Quốc. Ngày 19 tháng Chín, Cơ quan Cảnh sát Quốc gia Nhật Bản cho biết là ngành nghiệp số đường internet Trung Quốc đã tiến công vào 19 website của Nhật Bản.

Điểm bất bình thường năm của cuộc khủng hoảng Senkaku liên quan đến các phiên tòa đa dạng của chính phủ Trung Quốc chống lại Nhật Bản. Ví dụ, ngày 5 tháng Chín, Bộ Ngoại giao Trung Quốc cho rằng việc Nhật Bản mua các hòn đảo là « bất hợp pháp và không có giá trị ». Ngày 11 tháng Chín, Bộ Ngoại giao Trung Quốc tuyên bố rằng các hành động của Nhật Bản « không thể làm thay đổi một thực tế là phía Nhật Bản đã đánh cướp các hòn đảo của Trung Quốc ». Trung Quốc đã chính thức công bố các điểm căng thẳng và các đường biên phía bên đòi hỏi lãnh thổ biển của mình xung quanh quần đảo Điếu Ngư và chính thức đề trình lên Ban chấp hành Hội đồng Quốc tế biển này.

Các lãnh đạo cao cấp của Trung Quốc cũng can thiệp để ép chính phủ đối với Nhật Bản. Thủ tướng đương nhiệm Diên Hân tác Kinh tế châu Á-Thái Bình Dương, Vladivostok (Ngày 8 và 9 tháng Chín), đích thân chỉ thị cho Hội đồng Đào tạo báo chí truyền thông Noda rằng việc quấy nhiễu hòa bình của Điếu Ngư là bất hợp pháp. Ngoài ra, thủ tướng Ôn Gia Bình và ông Ngô Bang Quốc, chủ tịch Ủy ban Truyền thông và Đối ngoại Nhân dân Toàn quốc, cũng đưa ra những cảnh báo đối với Nhật Bản.

Bộ truyền thông Quốc phòng Trung Quốc, truyền thông Lưỡng Quảng Liệt, nói công khai rằng Trung Quốc giành quyền có « các hành động bổ sung ». Vào cuối tuần ngày 15 tháng Chín, Hải quân Quân đội Giải phóng Nhân dân đã tiến hành một cuộc tập trận hải quân lớn và bắn 40 tên lửa.

Hành động đáp trả nghiêm trọng nhất của Trung Quốc là điếu các tàu Hải Giám Trung Quốc (CMS) đến Senkaku nhưng mà họ nhận được lệnh đi « giám sát thông tin ». Ngày 14 tháng Chín, sáu tàu hải giám được ghi nhận là có mặt tại hải phận truyền thông; hai chiếc xâm nhập vào vùng biển của Nhật Bản và bắn các tàu tuần duyên Nhật Bản cảnh báo. Các tàu hải giám Trung Quốc đáp trả là họ đang ở vùng lãnh thổ biển của Trung Quốc và yêu cầu các tàu của Nhật Bản rút ra khỏi nơi đó. Nhật Bản đã triệu tập đại sứ Trung Quốc tại Tokyo lên để phiên đối.

Ngày 24 tháng Chín, lực lượng tuần duyên Nhật Bản cho biết là từ ngày 18 đến 24, tổng cộng có 20 tàu tuần tra Trung Quốc đã vào vùng giáp ranh và/hoặc vùng lãnh thổ biển của Nhật Bản. Các vụ xâm nhập khác được thông báo là vào ngày 25 tháng Chín (sáu tàu hải giám Trung Quốc) và ngày 3 tháng Mười (bốn tàu hải giám và hai tàu thu thập Trung Quốc Ngộ Chính)

Ngoài những hành động kể trên, những quy định chính quyền Trung Quốc đã tạo thuận lợi cho các nhà hoạt động Hồng Kông để lên quần đảo Senkaku ngày 15 tháng Tám. Trước đó, chính quyền Trung Quốc đã ngăn ngừa những người này xuất phát từ Hồng Kông. Các quan chức đưa ảnh hưởng Trung Quốc cũng dính líu vào việc thực hiện các cuộc biểu tình bãi Nhọt, cung cấp phương tiện giao thông và phân phát các tài liệu in những khu vực bãi Nhọt. Những cuộc hoạt động thực hiện 40 năm bình thường quan hệ Trung-Nhọt (29 tháng Chín 1972 – 2012) đã bị hủy bỏ và bị đình hoãn các công tác này.

Bên cạnh đó, chính quyền Trung Quốc kéo dài thời gian chấp thuận các nhập khẩu của Nhọt Bản cũng như cấp visa. Du lịch Trung Quốc sang Nhọt Bản sẽ giảm. Trung Quốc cũng giảm cấp giấy phép xuất khẩu đất hiếm, chính sách này đã được áp dụng từ năm 2010.

Diễn biến thực sự liên quan đến sự can thiệp của Đài Loan để công khai hóa đòi hỏi chỉ quyền của mình đối với quần đảo Điếu Ngư. Ngày 13 tháng Chín, hai tàu tuần duyên được điều động theo dõi các động thái xung quanh quần đảo Senkaku và báo về các ngư dân Đài Loan. Ngày 25 tháng Chín, khoảng 40 cho đến 50 tàu cá Đài Loan, được hỗ trợ bởi 10 tàu tuần duyên, đã vào vùng biển xung quanh quần đảo Senkaku để khai thác quy định của Đài Loan. Sự cố này được đánh dấu bằng cuộc đụng độ tay đôi giữa tàu tuần duyên Nhọt Bản và Đài Loan sẽ đụng vào rặng san hô của nhau. Thời điểm xảy ra đã bùng nổ phía Đài Loan phải rút khỏi nơi này.

Diễn biến thực sự là sự can thiệp của Hoa Kỳ. Chính quyền Mỹ đã tuyên bố không động viên bên nào trong cuộc tranh chấp lãnh thổ giữa Trung Quốc và Nhọt Bản, những Hoa Kỳ cũng tái khẳng định là các cam kết trong hiệp ước đã ký với Nhọt Bản có liên quan đến quần đảo Senkaku.

Tranh chấp Senkaku bùng phát vào cùng thời điểm có chuyến công du đã được trù tính từ lâu của bộ trưởng Quốc phòng Mỹ Leon Panetta, tại Nhọt Bản, Trung Quốc và New Zealand. Ông Panetta có nhiệm vụ khó khăn là vạch phá thúc đẩy cam kết hợp tác với Trung Quốc, vạch phá tái khẳng định liên minh Mỹ-Nhọt. Lúc đến chân Tokyo, bộ trưởng Quốc phòng Mỹ, khi nhắc đến tranh chấp Senkaku, đã nói đến « khả năng đánh giá sai lầm của bên này hoặc bên kia sẽ dẫn đến báo động ». Nhọt Bản và Mỹ cũng thông báo việc triển khai trạm radar thực hai trong hai tháng phòng thủ chung tên là tại Nhọt Bản.

Giữa tháng Chín, chính phủ Trung Quốc bắt đầu có những biện pháp kiểm soát các cuộc biểu tình bài Nhật. Cho dù các cuộc biểu tình của người dân giảm đi, các quan chức Trung Quốc vẫn tiếp tục gây trở ngại cho các tiếp cận ngoại giao của Nhật Bản nhằm làm giảm căng thẳng.

Nhìn đanh

Có thể rút ra một số kết luận chính từ vụ tranh chấp quần đảo Senkaku/Điếu Ngư trong năm 2012

Trước tiên, chủ nghĩa dân tộc chủ nghĩa tại Trung Quốc đã đi vào giai đoạn sôi-vanh nóng bỏng hơn chi hơn và trở thành một lực lượng thúc đẩy mạnh mẽ đến đổi chính sách đối ngoại và an ninh của Trung Quốc.

Thứ hai, việc thay đổi ban lãnh đạo hiện nay tại Trung Quốc đã tạo ra một môi trường chính trị, trong đó, các phe phái tranh giành quyền lực tìm cách thao túng các tranh chấp lãnh thổ với những nỗ lực láng giềng Trung Quốc để phục vụ cho các mục đích của họ. Ví dụ, một số chuyên gia về Trung Quốc cho rằng tranh chấp về quần đảo Senkaku đã bùng lên nhằm tác động đến việc lựa chọn các ủy viên của Thượng nghị viện Bộ Chính trị.

Bây giờ trong số chín ủy viên Thượng nghị viện Bộ Chính trị sẽ nhậm chức nhân Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ 18 nhóm họp trong tháng Mười tới.

Các nhà phân tích khác thì nhìn đanh rằng cuộc khủng hoảng Senkaku tạo cơ hội cho những đổi thay của ông Tập Cận Bình, người được cho là sẽ trở thành chủ tịch nước và tổng bí thư Đảng trong tương lai, ngăn cản ông nắm giữ chức chủ tịch Quân ủy Trung ương. Theo quan điểm này, ông Hồ Cẩm Đào, hiện là chủ tịch Quân ủy Trung ương có thể rời vị trí này thêm một hoặc hai năm nữa.

Thứ ba, tranh chấp Senkaku cho thấy các vụ tranh chấp lãnh thổ ở Đông Á là một rủi ro đối với Mỹ trong việc duy trì, phát triển liên minh và đối với chiến lược tái cân bằng lực lượng của Hoa Kỳ ở châu Á-Thái Bình Dương. Như đã nêu ở trên, tranh chấp Senkaku gây khó khăn cho các ý

Đình của Mỹ và của mu n thúc đẩy cam kết hợp tác với Trung Quốc và tái khẳng định các cam kết được ghi trong hiệp ước đã ký với Nhật Bản. Các động thái của Đài Loan và quần đảo Điếu Ngư làm tăng thêm sự phức tạp. Các ý định của Mỹ mua công nghệ hạt nhân mới quan hệ tam giác với Nhật Bản và Hàn Quốc đã bị phá hỏng do tranh chấp đảo Dokdo/Takeshima. Trung Quốc có thể nhận thấy điều này và khai thác những căng thẳng trong hệ thống liên minh của Mỹ.

Thứ tư, tranh chấp quần đảo Senkaku cho thấy Trung Quốc đang khai thác ý tưởng song song song song kinh tế như là phương tiện bù sung để gây sức ép đối với các động minh của Mỹ. Trong vụ tranh chấp Bãi đá Scarborough đầu năm nay, Trung Quốc cắt giảm du lịch và ngừng nhập khẩu chuối và các hoa quả nhiệt đới khác của Philippines. Theo báo cáo do Ngân hàng JPMorgan Chase công bố, do tranh chấp Senkaku, tăng trưởng kinh tế Nhật Bản có thể bị giảm 0,8% trong quý bốn năm nay vì xu hướng sang Trung Quốc suy giảm và du lịch Trung Quốc sang Nhật Bản cũng giảm.

Thứ năm, tranh chấp lãnh thổ của Trung Quốc với Nhật Bản không thể dẫn đến xung đột quân sự. Trung Quốc đã chú ý song song các quan dân sự, như lập công trường Hải Giám Trung Quốc và các ngư dân Trung Quốc, để khẳng định các tuyên bố chủ quyền. Hải quân Quân đội Giải phóng Nhân dân Trung Quốc lùi về phía sau, không can thiệp. Gây ra một cuộc đối đầu quân sự có thể phản tác dụng và làm rạn nứt những mối, đe dọa an ninh các tuyến hàng hải, làm tăng mức đóng bảo hiểm và lôi kéo Mỹ can thiệp.